

รายงานข่าวการสัมมนารำลึกครบรอบ 50 ปี สหพันธ์ชาวนาชาวไร่ภาคเหนือ

เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2567

โดย ส.พายุ

ปี 2567 นี้ “สหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย” ก่อตั้งขึ้นครบรอบ 50 ปี สหพันธ์ชาวนาชาวไร่ภาคเหนือเป็นส่วนหนึ่งของสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย และเป็นกลุ่มที่มีปฏิบัติการอย่างเข้มข้นและขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนมีสมาชิกในหลายจังหวัดภาคเหนือตอนบนกว่าหนึ่งแสนครอบครัวในช่วงปี 2517-2519 ที่เผชิญปัญหาวิกฤติในเรื่องค่าเช่านาที่ไม่เป็นธรรม การที่โครงการของทุนและรัฐสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวบ้านเช่น กรณีเหมืองแร่แม่เลียง อ.เสริมงาม จ.ลำปาง ที่ปล่อยน้ำเสียเข้าที่นาจนชาวบ้านไม่สามารถทำนาได้

การเคลื่อนไหวของผู้นำสหพันธ์ฯและชาวนาที่ขยายตัวในบริบทของสงครามเย็น ทำให้ทางเจ้าที่ดินที่เสียผลประโยชน์กับเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่น ร่วมมือกันสังหารผู้นำชาวนาไปกว่า 30 คน โดยไม่ติดตามขาดครม. ดำเนินคดี เมื่อชาวนาเผชิญกับภัยคุกคามจึงไม่สามารถอยู่ในหมู่บ้านต่อไปได้ ต่างพากันไปหลบภัยและร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ในเขตป่าเขา และทยอยกลับเข้าเมืองเมื่อ พคท. ยุติปฏิบัติการการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ

แม้สหพันธ์ชาวนาชาวไร่ได้ยุติการเคลื่อนไหวไปเมื่อถูกปราบปราม หลังจากนั้นสมาชิกบางส่วนได้ก่อตั้งและเข้าร่วมกับองค์กรที่ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของชาวนาชาวไร่มาอย่างต่อเนื่อง และได้จัดงานรำลึกสหพันธ์ชาวนาชาวไร่หลายครั้ง อย่างไรก็ตาม ความรับรู้ของสังคมและการเชื่อมต่อกับคนรุ่นใหม่อาจจะมีช่องว่างเนื่องจากข้อจำกัดของการบันทึกเหตุการณ์และการเผยแพร่

จนกระทั่งในปี 2566 อดีตผู้ปฏิบัติงานโครงการชาวนา ซึ่งเป็นอดีตนักศึกษาหลายสถาบันในภาคเหนือที่ทำงานกับขบวนการชาวนาชาวไร่ในช่วงนั้น ได้รวบรวมเรื่องราวและประวัตินักศึกษาและชาวนาชาวไร่ที่เกี่ยวข้องพิมพ์เป็นหนังสือ “ให้เรื่องเล่าของเราเป็นตำนาน : การต่อสู้ของขบวนการนักเรียนนักศึกษาและชาวนาชาวไร่ภาคเหนือ พ.ศ. 2516-2525” ซึ่งเปิดตัวไปในปี 2566 และนำเสนอในเวทีเสวนาวิชาการ “ย้อนรำลึกประวัติศาสตร์การต่อสู้กึ่งศตวรรษเดือนตุลาและการเมืองเรื่องของความทรงจำ” ที่จัดขึ้นที่คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (มช.)

ในปีนี้ ผศ.ดร.มาลินี คัมภีร์ หัวหน้าภาควิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ฯ มช. ผู้ริเริ่มจัดงานในปี 2566 ได้เป็นเจ้าภาพจัดงาน “รำลึก 50 ปี สหพันธ์ชาวนาชาวไร่ภาคเหนือและประวัติศาสตร์การต่อสู้ของสามัญชน” ณ หอประชุมใหญ่ คณะรัฐศาสตร์ฯ มช. เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2567 ที่ผ่านมา โดยร่วมมือกับ ผศ.ศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ จากภาควิชาสื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ มช. ผศ.ดร.ศรยุทธ “พลิกผืนดิน : การต่อสู้ของชาวนาชาวไร่ในภาคเหนือ 2517-2519” บนพื้นฐานข้อมูลจากหนังสือ “ให้เรื่องเล่าของเราเป็นตำนานฯ” และจัดฉายเป็นครั้งแรกในงานเสวนานี้ อีกทั้งร่วมมือกับภาควิชาประวัติศาสตร์ มช. เชิญนักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่ ให้ความสำคัญกับการสร้างประวัติศาสตร์ของสามัญชนและขยายฐานในเรื่องประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชาวนาในหลายประเทศมาร่วมบรรยาย ประกอบด้วย ผศ.ดร.ธิดา บัวคำศรี จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อ.ดิน บัวแดง และ รศ.ดร.สิงห์ สุวรรณกิจ จาก มช.

งานเสวนาภาคบ่าย เน้นการนำเสนอประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชาวนาชาวไร่ภาคเหนือ โดยนักวิชาการที่ติดตามศึกษาเรื่องนี้ ได้แก่ ผศ.ดร.ชัยพงษ์ สำเนียง จากมหาวิทยาลัยนเรศวร คุณภาณุพงศ์ ไชยวรรณ ที่เคยเป็นแกนนำเคลื่อนไหวร่วมกับสหพันธ์ชาวนาชาวไร่ฯ และ รศ.ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง สมาชิกวุฒิสภา ที่ติดตามปัญหาและการเคลื่อนไหวของชาวนามาอย่างต่อเนื่อง และต่อท้ายด้วยเวทีเสวนาโต้เถียงในหัวข้อ “ประสบการณ์การต่อสู้ของผู้นำชาวนา (2517-2525)” ที่มีผู้นำที่เคยร่วมเคลื่อนไหวกับสหพันธ์ชาวนาชาวไร่หลายคนมาเล่าประสบการณ์การต่อสู้ทั้งในประเด็นค่าเช่านา และผลกระทบจากเหมืองแร่ ได้แก่ แม่บัวผืน ธรรมพิงค์ (บ้านสมณะ อ.เมือง จ.ลำพูน) แม่วิไล รัดนเรียงผา (บ้านป่าเมียง เวียงผาพัฒนา อ.ไชยปราการ จ.เชียงใหม่) แม่แจ่มจันทร์ เดชคุณมาก (บ้านแม่จ้อง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่) และแม่คำปวน ใจคำวัง (บ้านแม่เลียง อ.เสริมงาม จ.ลำปาง)

คำกล่าวปิดท้ายการสัมมนาโดย ศาสตราจารย์ แคทเธอริน โบว์ จากมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-เมดิสัน สหรัฐอเมริกา ได้สะท้อนให้เห็นความสนใจและงานทางวิชาการของตนเองที่ปรับเปลี่ยนตามบริบทในประวัติศาสตร์ของภาคเหนือ หนังสือเรื่องการก่อตัวและกิจกรรมของลูกเสือ ที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนปี 2519 ที่คนอ้างอิงกันมาก ก็เป็นประจักษ์พยานของการเผชิญหน้าระหว่างรัฐกับขบวนการชาวนา และการลอบสังหารผู้นำชาวนาชาวไร่อย่างโหดเหี้ยมในช่วงเวลานั้น

งานเสวนาครั้งนี้ จัดขึ้นตรงกับวันสำคัญอีกวันในประวัติศาสตร์คือวันเสียงปืนแตกของ พคท. ได้รับความสนใจอย่างมากจากคนรุ่นใหม่ทั้งที่เป็นนักศึกษา และผู้ทำงานในองค์กรที่ทำงานเพื่อคนที่ไร้อำนาจ เช่น สหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ องค์กรเพื่อสวัสดิการที่เป็นธรรม (wefair.org) เป็นต้น รวมทั้งชาวนาผู้อาวุโสและลูกหลานจากหมู่บ้านต่าง ๆ จำนวนประมาณ 200 คน ที่ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเอากว้างขวาง นอกจากการมาฟังในหอประชุมใหญ่แล้ว ทางภาควิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มช. ยังถ่ายทอดสดตลอดงาน ซึ่งผู้สนใจแต่ไม่สะดวกมาร่วมงานสามารถรับฟังย้อนหลังได้จากเฟซบุ๊กของภาควิชาฯ ได้ (<https://www.facebook.com/polgovcmu/videos>)

โดยส่วนตัว ผู้เขียนซึ่งเป็นผู้ร่วมจัดงานเห็นว่า การจัดเสวนาและผลิตสื่อที่เป็นการให้ความรู้ในเรื่อง ขบวนการต่อสู้ของชาวนาชาวไร่และสามัญชนเป็นสิ่งจำเป็น ด้วยเหตุที่เรื่องราวเหล่านี้มักถูกละเลยจากนักประวัติศาสตร์กระแสหลัก บดบังความจริงที่ว่า ผู้ที่มีส่วนสร้างประวัติศาสตร์ที่สำคัญคือชาวนาชาวไร่ กรรมกร และคนตัวเล็กตัวน้อยที่เราเรียกกันว่าสามัญชน ผู้ถูกกดขี่ขูดรีดและกดทับ จนต้องลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อผลักดันให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นแม้ต้องแลกกับชีวิตของหลายคน การลุกขึ้นมาพูดเรื่องนี้ก็เพื่อเติมเต็มประวัติศาสตร์และความทรงจำที่หายไป เพื่อเชิดชูผู้คนที่เสียสละชีวิต และเรียกร้องความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม อีกทั้งเป็นการส่งต่อภารกิจที่ยังไม่สำเร็จ รวมทั้งบทเรียนการต่อสู้ให้องค์กรและผู้คนที่เกี่ยวข้องและสนใจต่อไป.

เชียงใหม่, 11 ส.ค. 67